

TELE + FILM JA NEITSI MAALI AUHIND

ANNIKA KOPPEL

Kui filmiajakirjanikud 2005. aasta lõpul filme üle lugesid, et parimat aasta filmi auhinnaga pärjata, siis tuli tunnistada, et saak oli üsna ühesugune ja kõige-kõige-kõige paremat, mis pea jagu üle teiste oleks paistnud, silma ei hakanud. Kokku nimetati kaheksatteist filmi, mis võiksid auhinnale kandideerida, sealt sõeluti välja viis nominenti.

Ivar Heinmaa dokumentaalfilm „**Afganistani armid**“ näitab kaht Afganistanis sõdinud Eesti meest, kellest üks kaotas sõjas jalad ja teine mõistuse. Nüüd keskikka jõudnud mehed külastavad taas paika, kuhu võõrvõim nad vastu nende tahtmist sõdima sundis ja mis on edaspidi mõjutanud kogu nende elu. Hea dokument, täis dramatismi ja pinget, ja ehkki mehed on oma sõnul minevikuga rahu teinud, jääb õhku ikkagi hulk küsimusi, millega film tegelikult oma eesmärgi täidabki. Mõni on heitnud filmile ette autoripositsiooni puudumist, aga siin on see ehk küll pigem voorus.

René Vilbre dokumentaalfilm „**Kuum külm sõda: Haukka grupp**“ avab ühe Eesti ajaloo lehekülje äärmiselt intriigerival moel. Lugu on Haukka grupist, Soomest Eestisse saadetud luurerühmast ja nende meeste saatusest, ajaloo dramaatika põimub isikulugudega. Siin on kõike – lootust, armastust, patriotismi, ideaale ja... reetmist. Kasutatud on arhiivimaterjali ja intervjueri-

tud ellujäänuid, lugu koorub kogu oma mitmepalgelisuses ja annab hea pildi valikutest või õieti valikute puudumisest, mille ees oli Eesti, ja näitab, kuidas inimestel tuli neis oludes elada ja hakka-ma saada. Hea aine ka mängufilmiks.

Hardi Volmeri dokumentaalfilm „**Mees animatsoonist**“ oli meeldiv üllatus: absurdi kalduv, pildiliselt tihe, informatiivne, täpselt selline, nagu üks dokumentaalfilm suurest animafilmi meistrist **Priit Pärnast** olla võikski. Võib-olla oli esitatud tulevärk isegi liiga tihe, aga ega Pärn oma filmideski end tagasi hoia, nii et kõik läks täkkesse.

Telemängufilmid „**Kohtumine tundmatuga**“ ja „**Libahundi needus**“ esindavad uut suunda, mis alustab ETV ja EFSi ühisfinantseerimisel kavandata-vaid väikese-eelarvelisi mängufilme.

Rainer Sarneti „**Libahundi needusel**“ lasub tugev teatriaasta pitsner. Film on kantud armastusest teatri vastu, nagu korduvalt on rõhutatud. Noor näitlejanna hakkab uurima üht ammust kummituslugu ja jõuab vanade legendide ning intriigideni. Parim selles filmis on **Katariina Laugu** osatäitmine.

Jaak Kilmi „**Kohtumine tundmatuga**“ on aga siiski filmilikum kui „Libahundi needus“. See on stiilne ajastutruu pilalugu Eesti Televisioonist ja selle ikoonidest. 1969. aastal üritab end televisioonis tõestada Mati Tilba, püüdlik, kuid saamatu noormees. Ta töötab koos **Val-**

Neitsi Maali autor Priit Tender ja aasta filmi tegija Jaak Kilmi auhinnatorti lahti lõikamas kinos Sõprus 5. jaanuaril 2006. aastal. Annika Haasi foto (Eesti Ekspress)

do Pandiga, kes on alati särav, galantne ning nutikas – tõeline televaatajate rõõm. Samal ajal jõuab ETVs ekraanile lastesaade „Tipp ja Täpp“. Saate peategelased Tipp ja Täpp on aga äravahetamiseni sarnased marslastega, kes, haistes planeetidevahelist vandenõu Maa elanike poolt, saadavad asja uurima marsielaniku, kes maandub Mati Tilba pähe. Marsielaniku abiga avalduvad ootamatult Mati Tilba suurepärase teletöötaja võimed; ta hakkab asendama Valdo Panti, saab uue nime ja oma telesaate. Lahenevad kodused probleemid, tulevad au ja kuulsus, tuusikud ning autoostuluba. Ent Mati peas pesitsev marsielanik, kes uurib Tipi ja Täpi saladust, armub ootamatult tädi Rutti...

Urmas Vadi suurepärase algmaterjal kumab vastu igast kaadrist ja Jaak Kilmil on jätkunud oskust ja taipu kõik võimalused ka perfektselt välja mängida. Igati nauditav dialoog ja oskuslik muusika kasutamine panevad i-le täpi. „Kohtumine tundmatuga“ valmis vaid 700 000 krooniga.

Eesti Filmiajakirjanike Ühingu Neitsi Maali auhind läkski **Jaak Kilmi** filmile „**Kohtumine tundmatuga**“ lõbusa ja eelarvamustevaba suhtumise eest 1960-ndatesse, mis esindab ühtlasi uue põlvkonna kompleksivaba vaadet vanade nostalgiale ja mängib julgelt audiovisuaalsete ajastu märkidega.

„Film tuli mulle väga kergelt ja muretult, mul pole nii muretut filmitegemist olnudki,“ tunnistas Jaak Kilmi auhinda vastu võttes. See ei tähenda ilmselt, et režissöör oleks võtnud asja kuidagi hooletult, pigem seda, et materjal meeldis, sellest käis jõud üle ja see pakus mängurõõmu.

EFÜ auhinnaks oli Neitsi Maali kuju, esmakordselt pronksi valatuna, mille autoriks animafilmitegija **Priit Tender**. Auhinnaga kaasneva 10 000 krooni pani välja Olympic Casino AS.

EFÜ aasta filmi auhinna üritus sai võimalikuks tänu Kultuuriministeeriumi toetusele.

Samas kuulutas EFÜ välja ka aasta parima filmiajakirjaniku preemia, mille

sai Eesti Päevalehe toimetaja **Andres Laasik**, kes aastate jooksul on kirjutanud aukartustäratava hulga filmiteemalisi sõnumeid ja arvustusi, andnud filmikommentaare telele ja raadiole ning valinud filme PÖFFi eesti filmi võistluskavva.

Alates 1995. aastast on EFÜ aasta parima filmiajakirjaniku tiitli pälvinud (kronoloogilises järjekorras) **Lauri Kärk**, **Jaak Lõhmus**, **Ilmar Raag**, **Sulev Teinmaa**, **Andres Maimik**, **Karlo Funk**, **Jaani Ruus**, **Tarmo Teder**, **Kristiina Davidjants** ja **Tiit Tuumalu**.

Filmiaastat kokkuvõtvalt iseloomustades võiks märkida mängufilmi puhul teatud tupikseisu ja segadust, mis loodetavasti viib välja uute arenguteni. **René Vilbre** lastefilm „**Röövlirahnu Martin**“ oli siiski üsna tubli tulemus. „**Malev**“ mõjus nagu kivi seisvasse vette ja ärgitas poleemikat filmi mõiste üle. Noorem publik tunneb Õ-Fraktsiooni etteaste vastu huvi, ka filmi DVD müük on olnud edukas. Mis muud, kui ootame malevapoistelt uusi filme.

Dokumentaalfilm pakub rohkem ja kindlamat kvaliteeti, neid ka tehakse rohkem. Tänuväärne on ajalooliste teemade tugev esiletõus (nt **Andres Söödi** „**Neljakümnes sõda**“, **Imbi Paju** „**Tõrjutud mälestused**“). Ka Eesti lugude sari areneb loodetavasti ühtlasema kvaliteedi poole. Animafilm esineb n-ö tuntud headuses, aga juba ootaks midagi põhimõtteliselt uut.

Ja siis need telemängufilmid – uus paljutootav algus, eks näe, kas rõhk langeb rohkem sõnale „tele“ või „film“.

Eesti Filmiajakirjanike Ühingu (EFÜ) aasta film 2005 auhinna kandidaatsid järgmised filmid:

1. Dokumentaalfilm „**Afganistani armid**“, tootja Amrion, režissöör **Ivar Heinmaa**, produtsent **Riina Sildos**.
2. Dokumentaalfilm „**Kuum külm sõda: Hauka grupp**“, tootja Ruut, režissöör **René Vilbre**, produtsent **Kiur Aarma**.

3. Telemängufilm „**Kohtumine tundmatuga**“, tootja ETV, režissöör **Jaak Kilmi**, produtsendid **Gerda Kordemets** ja **Andres Arro**.

4. Telemängufilm „**Libahundi needus**“, tootja ETV ja Shop of Dreams, režissöör **Rainer Sarnet**, produtsendid **Andres Arro** ja **Anneli Ahven**.

5. Dokumentaalfilm „**Mees animatsoonist**“, tootja Acuba Film, režissöör **Hardi Volmer**, produtsent **Arko Okk**.

EFÜ andis aasta filmi auhinda välja juba kolmeteistkümnendat korda. Esimene auhind anti välja 1994. aastal 1993. aastal valminud filmile. Varem on EFÜ aasta filmi auhinna saanud:

1993 – **Sulev Keeduse** dokumentaalfilm „**In Paradisum**“.

1994 – **Hardi Volmeri** mängufilm „**Tulivesi**“.

1995 – **Priit Pärna** ja **Janno Põldma** joonisfilm „**1895**“.

1996 – **Jüri Sillarti** dokumentaalfilm „**Griša**“.

1997 – **Mark Soosaare** dokumentaalfilm „**Isa, poeg ja püha Toorum**“.

1998 – **Sulev Keeduse** mängufilm „**Georgica**“.

1999 – **Marko Raadi** dokumentaalfilm „**Esteetilistel põhjustel**“.

2000 – **Janno Põldma** ja **Heiki Ernitsa** joonisfilm „**Lotte**“.

2001 – **Priit Tenderi** joonisfilm „**Mont Blanc**“.

2002 – **Marko Raadi** mängufilm „**Agent Sinikael**“.

2003 said auhinna kaks filmi: **Sulev Keeduse** mängufilm „**Somnambuul**“ ja **Jaak Kilmi** ning **Andres Maimiku** dokumentaalfilm „**Elav jõud**“.

2004 said auhinna samuti kaks filmi: **Enn Säde** dokumentaalfilm „**Jüri – see mulk ehk mis tuul müürile...**“ ja Esto TV dokumentaalfilm „**Vali kord**“.

